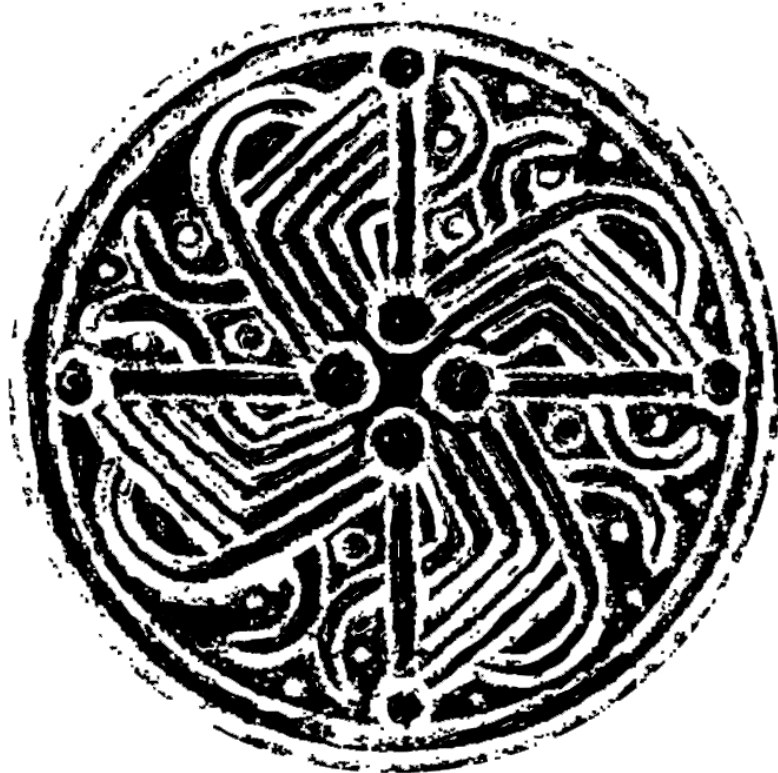

1	Salmelalaisia kirjoittajia	3
2	Haavanparannusloitsu	4
3	Ajoksenparantamisloitsut	5
4	Viisauksia	6
4.1	Viisteensaarhen	6
4.2	Itserakkaille	6
4.3	Naisista	6
4.4	Lapsista	6
4.5	Salmelan puuro	7
4.6	Illo kirves	7
4.7	Kestää ko Salmelan kirkkohanke	7
4.8	Muita Alfred Salmelan keräämiä viisauksia ja sananparsia	7
5	Pannaanko piippuun	12
6	Samana verran Salmelan	13
7	Runo kylän taloista	14
8	Talojen laulu	15
9	Touko laulu	16
10	Karjalankosken laulu	17
11	Siponkosken marssi	18
12	Kirkonaukean tervehdys	19
13	Vanha laulu Räyngistä	20
14	Pulkkilan kosken valitus	21
15	Räyngin järven itku	22
16	Lasten leikinluku Vetelistä	23
17	Lasten meijerilaulu	24
18	Arvoituksia	25
18.1	Kumman ottaisit I	25
18.2	Kumman ottaisit II	25
18.3	Kumman ottaisit III	25
18.4	Arvoitusten selitykset	25
19	Numeroloru	26
20	Ison Vihan ajoilta	27
21	Runoja sukulaisista	28
21.1	Alahfree tulee!	28
21.2	Taistolle	28
21.3	Taiston muistotilaisuudessa 20.8.2008	30

21.4	Kultahääparille	32
22	Alfred Salmelan runoja	34
22.1	Runo opettajille	34
23	Antti Jalmari Salmelan (1889-1980) runoja	35
23.1	Elämän keväässä (V luku, sivut 126-150)	35
24	Taiteilija Leena Salmelan runoja.....	50
25	Pirkko-Liisa Kytölä os Salmela	52

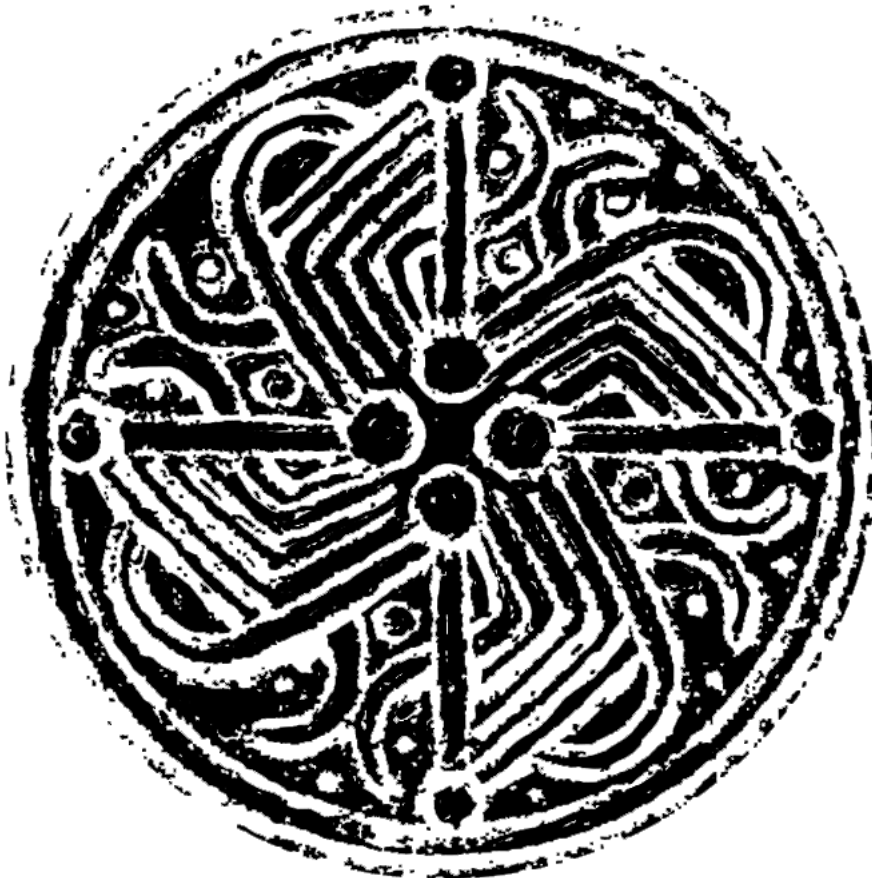
1 SALMELALAISIA KIRJOITTAJIA

[Alfred Salmela \(1897-1979\)](#), suomalaisen kulttuuriherätyksen saanut ylioppilas, keräsi 1900-luvun alkuvuosina kotiseudultaan loitsuja, runoja ja tarinoita sekä myöhemmin toimitti ne SKS:n kansanrunousarkistoon. Varhaisemmat tarinat ovat peräisin Keski-Pohjanmaalta, mutta myöhemmin hän keräsi Karjalan kannakselta aineistoa. Karjalainen aineisto ovat peräisin ajalta, jolloin hän oli siellä opettajana ja teki samalla graduaan yliopistolle. Kansanrunousarkistossa on neljä Alfredin nidettä, eli aikamoinen määrä sananlaskuja, arvoituksia, runoja ja muita kansanperinnettä. Tähän on koottu tärkein osuus hänen keräämäänsä salmelalainen kansanperinneestä.

[Leena Salmela \(1941-2013\)](#), taiteilija ja kulttuuri vaikuttaja, on koko ikänsä julkaissut tekstejään. Leena aloitti nuoruudessaan taidemaalarina ja journalistina. Taitavana sanailijana ja kynäilijänä Leena alkoi myös julkaista pilapiirustuksia, joita on syntynyt yli neljänkymmenen vuoden ajan. Kirjallisella puolella Leena kirjoitti runoja ja näytelmiä, joista tähän on valikoitu joitakin.

[Antti Jalmari Salmela \(1889-1980\)](#), opettaja sekä harras uskovainen oli ahkera runojen kirjoittaja. Antti kantoi suomalaisen kulttuurin herätystä sydämessään kuten hänen aikalaisille akateemikoille on kuvaavaa. Kansallisherännäisistä aikalaisista runoilijoista tunnetaan [Eino Leino \(1878-1926\)](#) parhaisten. Antin kirjoitukset jäivät pöytälaatikkoon, mutta tässä on kerätty osia hänen tuotannostaan.

Pirkko-Liisa Kytölä os Salmela

2 HAAVANPARANNUSLOITSU

Oheinen loitsu on tarkoitettu luettavaksi yksinään saunassa haavojen paranemiseksi ja ettei lämmin menisi haavaan.

Mullon haavan

Pidä sinä varas

Kyllä lämmin aina varansa pitää

Siinä ei pidä olla löylyllä löytämistä

Eikä lämpimällä läpäsemistä

Sillä kipu kiukhaan rakhon

Savu seinän sammalhin.

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

3 AJOKSENPARANTAMISLOITSUT

3.1.1 Ajoksenparantamisloitsu

Ajos parannetaan sylkäsämällä kolme kertaa sormeen ja sillä painetaan lujasta sekä luetaan loitsu.

*Jos on kipiä niin kivistäkhön
Jos on pako niin pakottakhon
Kasvakohon rupi alle
Nahka päälle
Kannu verta ja märkää
Yhdeksän unetonta yötä.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

3.1.2 Ajoksenparantamisloitsu

Ajos parannetaan sylkäsämällä kolme kertaa sormeen ja sillä painetaan lujasta sekä luetaan kolmasti numerot yhdeksästä yhteen sekä loitsu.

*9-8-7-6-5-4-3-2-1
9-8-7-6-5-4-3-2-1
9-8-7-6-5-4-3-2-1
Kasvakhon ko Mikkelin kirkko
Eli menkhön huoran persheeshen.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

4 VIISAUKSIA

4.1 Viisteensaarhen

Viisteensaari on talo hyvin huonojen teiden takana. Tällaista lausahdusta käytetään hyvin vaikeapääsuisistä paikoista, kuten kylistä ja taloista

Viisteensaarhen ei pääse ko kurjet ja pirut.

Maria Matilda Salmela os Videoja (1861-1948), noita [Miuli-Joonan](#) pojantyttö

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

4.2 Itserakkaille

Pisteliäs huomautus itserakkaalle ja itseään kehuskelijalle.

Oma pieru haisee hyvälle

Vuonna 1913 [Kasper Salmela](#) (1883-1964), Vetelin ensimmäinen kunnanvaltuuston puheenjohtaja

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

4.3 Naisista

Vahtaa = vartioida

*Ennen vahtaa kapan kirppuja
ko yhen vitun.*

Vuonna 1913 [Kasper Salmela](#) (1883-1964), Vetelin ensimmäinen kunnanvaltuuston puheenjohtaja

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

4.4 Lapsista

Ku lapset ovat pieniä, ne istuvat polovella, kun ne tulevat suuriks, ne istuvat sydämellä.

Kaunis psykologinen havainto lasten ja vanhempien suhteesta. Vanhempien huoli vain suurenee lasten kasvaessa.

Vuonna 1924 [Aaprami Matinpoika](#) Salmela (1859-1930)

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

4.5 Salmelan puuro

Paksua Salmelan puuro: vaikka hevosella pathan ajaa, ei tule naulanjälkiä.

Vuonna 1921 Maria Matilda Salmela os Videoja (1861-1948), noita [Miuli-Joonan](#) pojantyttö

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

4.6 Illo kirves

Illo kirves kivhin käyppi

Illo on kirves, jonka terä suuntautuu liiaksi ulospäin.

Vuonna 1924 [Aaprami Matinpoika](#) Salmela (1859-1930)

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

4.7 Kestää ko Salmelan kirkkohanke

Kestää ko Salmelan kirkkohanke

Tuumasi Salmelan [Marttilan](#) mäkitupalainen Tero Paavonpoika vuonna 2015, kun tuoteimplementaatio USA:n markkinoille ei tahtonut edistyä. Salmelaan on useampaan otteeseen yritetty saada kirkkoa, jo alkuperästä haluttiin sinne ja myöhemminä vuosisatoina yritettiin Vetelin kirkkoa siirtää.

4.8 Muita Alfred Salmelan keräämiä viisauksia ja sananparsia

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa 1212 sananlaskua ja toimitti ne SKS:n kansanrunousarkistoon. Niistä 60 julkaistiin Sananlaskut –kirjassa (toim. Kari Laukkanen ja Pekka Hakamies. Helsinki: SKS, 1978). Tässä niistä joitakin:

4.8.1 Työnteosta

Ei kumpika parempi, paskavirka ja virkapaska.

Virkapaska eli viralta pantu.

Akka niittää, lukkarit laulaa.

Lukkarit eli viikatteelta pystyy jääneet heinät.

*Päivätyöläisen aurinko vetää murikkaa
Kulkee hitaasti, koska sillä on raskas murikka
verettävänä perässään.*

Eräs renki Vetelissä, syntynyt Uuraisten pitäjässä

Ei Perhosa elä, jos ei liiku.

Työtä on talonpojalla helevetisäki: kantaa puita herrain kattilan alle.

Mitä teet, tervaa kans.

4.8.2 Uskonnosta

Ei Jumala ketään tukasta taivhashen kisko.

Mitä lähempänä kirkkua, sen lähempänä helevettiä.

Kirkon juurella asuvat eivät välitä kirkosta, ovat jumalattomia.

Vanhurskhan kalu ei ikään katua, mutta jumalattomalta viehän lakkiki päästä.

4.8.3 Käytöksestä

Ei se oo vika, mikä on tapa.

Se vasta valehtelija, joka osaa valehella niin että issekki uskoo.

Jolla on lakki silimilhä'n, se on paha akalhen.

Siivua enstä oma nenäs ennenkö tuut toisen turvalle.

No, se on sian esipuhe.

Sanotaan sille, joka aloittaa puheensa no-sanalla

Koira tolophin kusee.

Sanotaan pojille, jotka heittävät vettä seinuksille. Tolophin eli tolppiin.

Tulee roskailima, ko porshat kulukee kapulat suusa.

Pikkupoikien tupakanpoltosta. Roskat sikojen suussa tiesivät huonoa säättä.

4.8.4 Rahasta

Kahthen mielelhän maksaa, mutta ei mielelhän ota takasi: köyhäinkashan ja palokashan.

Ei talo köyhy köyhän auttamisesta.

Ei se oo mies joka talon saa, mutta se joka sen pitää.

Laihathan ne on silakan posket.

Esim. kun köyhä poika kosii rikasta tyttöä.

Syörä pitää, mutta ansata kans.

4.8.5 Ruuasta

Ei sääsken säärestä palijo paisteta.

Mikkeliks perunat kellarhin, naurhit kuophan ja jyvät laarhin.

Liha on linnun siiven alla, kala hauin kainaiosia.

Veen voimalla ne myllytki pyörii.

Kalijatoophinki voi hukkuu.

4.8.6 Parisuhteista

Pilivhin päin on piian nännit, maata kohti maatun naisen.

Piian = koskemattoman tytön.

Ei rumuuresta sakoteta.

Siittä sian tuntee: ko mahaa kynsii, ni kellahtaa.

Sanottiin huonotapaisista tytöistä.

Ko friijaa vertaisthan, ei tarvisse kulukia varphailhan.

On miehellä krassaamista: piippu, pyssy ja akka.

Paha on peukalon pirtin pesäsä, nokeentuu ja palaa.

Miehen peukalon sanotaan olevan pirtin pesässä vaimon lapsivuoteen aikana.

Ei ennen leski naimhan, ko täit entisen pääsä kuolee.

Merkisthän emännän tuntee.

Emännän merkki= nokipilkku.

4.8.7 Yleisiä

Ei niin huonoa, ettei jostakin hyvää, ei niin hyvää, ettei jostakin huonua.

Jätkälläki on varphat ko oikialla ihimisellä.

Palanu laps on arka valakialle.

Anna pirulle pikkusormes, se vie koko kären.

Ko pöhkö pöckelöä hakkaa, ni pöckelö pöhkön tappaa.

Kiirettä on käyrä tunnisa kolomesa pitäjäsä ja syörä sata kertaa.

Mies oli kiertänyt kolmen pitäjän rajapyykkiä ja syönyt lampaan satakertaa.

Laurina laumhan, Pertteliltä peräti pois.

Muuttolinnut: pääskysel tai kurjet.

Parempi pässi keritä ko tappaa.

Ei vuonasta vesille, vesi pershestä sisälle.

Lammas ei voi uida pitkästi

Punapäiset ei pääse taivhashen.

Noita hamphat suusa synty.

Ko naama käy ryphyn, ei tee mieli hyphyn

Ei suku syörä kelepaa.

Mitä suurempi honka, sitä komiammin romahtaa.

Tappelupukarien kehuskelua

Ei oo tervettä päivää, jos ei oo näläkä ni paskattaa.

Laiskoista ihmisistä, usein myös leikillisesti omasta itsestä.

Paskalla se käy keisariki. Ihmisten samanarvoisuutta tarkoitettaessa.

Vaivasensa kirkollaki.

On huolia niilläkin, joilla ei päältäpäin katsoen luulisi.

5 PANNAANKO PIIPPUUN

Pannaanko piippuun?

Pannaan vaan.

Kumman pussista?

Kumman vaan.

Onko sulla?

Ei ole mulla.

No onkos sulla?

Ei ole mulla.

Ollaanko iliman?

Ollaan vaan.

Maria Matilda Salmela os Videoja (1861-1948), noita [Miuli-Joonan](#) pojantyttö

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

6 SAMAN VERRAN SALAMELHAN

*Virstan verran Finnilhän,
saman verran Salamelhan,
hupanen matka Huhtalhan,
nätti matka Mattilhan,
rytkäys Rytiniemhen,
ahavenuima Asunkankhashen,
lötkähys Löijälle,
kotkahus koululle,
tipsaus Tillikhan,
napsaus Nallikhan,
Tillikka, Nallikka, Napula ja napsis.*

Seppä-Erkki Salmela (1911-78)

Julkaistu muun muassa Perhonjokilaakso02.06.1988 ja [D] Vanhaa Räyrinkiä –kirjassa.

7 RUNO KYLÄN TALOISTA

Asiaa Alaperhin

Saispa käydä Saaresakin

Hartahasti Harijulla

Yritti vielä Ylitalolle

Uimalla Urhelletalolle

Keviästi Keskitalolle

Laiskasti Lassilhan

Mielhusti Mikkolhan

Mahtoi käydä Matin tuvas

Lupas tulla Lukkarille

Kapusi Kankhaanrannalle

Hakipa vielä Hannilan Antisa.

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

8 TALOJEN LAULU

<i>Hannilassa on musta ukko</i>		
<i>Ja Ruuna kedossa mies ja kukko</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Kraattarilla se on luu kopsa</i>		
<i>Jaakon tuosa pojat hoksaa</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Matin tuosa on lapsen amme</i>		
<i>Ja pikkutuvasa aika tamma</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Sepän tuvassa on vävyn paikka</i>		
<i>Aapan tuosa jyvääitta</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Kaisan tuvassa on taitavia</i>		
<i>Ja Aapin tuassa naitavia</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Erkin tuvassa on emäntä pieni</i>		
<i>Ja Lassilassa sorakieli</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Kristiinalla pitkä mieli</i>		
<i>Keskitalossa isäntä pieni</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Uurella talolla pappi ja Tiina</i>		
<i>Sanna Liisa se lapsia piinaa</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Ylitalolla paikka takki</i>		
<i>Harijulla helevetin pappi</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Ylitalossa ylypiä piika</i>		
<i>Matin talossa kukko kiekkaa</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Alitalossa on tyttö nuori</i>		
<i>Ja Keskitalossa silia muori</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Pyörkillä on masiina muori</i>		
<i>Siirtolassa pesin puori</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Hautalhan ne tytöt pakkaa</i>		
<i>Matille he nahkoja nakkaa</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Heikin Aapi on hellullansa</i>		
<i>Matin Matti se pellollansa</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Matin Maija on hulluks tullu</i>		
<i>Heikin Matti on käräjissä ollu</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Elijaksella on kampa saha</i>		
<i>Ja Kraattarilla akka paha</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>
<i>Lopotin Joonaaalla ei ollu jalakoja</i>		
<i>Toisella Joonhaalla taas ei halakoja</i>	<i>Rollin rillin rillin rillin</i>	<i>rallin rillin ralli.</i>

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

9 TOUKO LAULU

*Ukko se tekee taukoa
Akka se vieressä laulaa
Kuuleppas sinä hyvä ukko
Tee mulla hyvää toukoa.*

*Sitten uunissa puita
Syttytellen minä nuita
Kuuleppas sinä hyvä ukko
Siellä paista mä härän luita.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

10 KARJALANKOSKEN LAULU

*Minä aaltoja ajelen Sillanpään
ja hyrskyjä Huuskon vetten.
Syön Salmelan soiden lumen ja jää,
ja Puurosen harjannetten.
Lyön leikkiä Patanan vesillä
ja laineilla Lammasojan,
kuin ennen sadoilla kesillä
teen eläissä taatan ja pojan.*

*En turhan vuoksi kuitenkaan
ole elänyt vuossatain aikaa.
Minä ihmislapsille Vitelen maan
kudon kumman kohtalon taikaa.
Lyön laineet vaahtovilloiksi
ja villat kehrään lankaan,
ja langasta hyvänsovun silloiksi
kudon kaikille onnen kankaan.*

*Mutta Räyrinki laskee Poraseen
Ja lankani alati katkee.
Niin heikko ja hauras on villa veen
kude kohtalon tyhjäksi ratkee.
Niin käynyt on aikojen alusta,
joka päivä niin käy yhä.
Mutta sittenkin sydämen halusta
minun jatkaa pakko on pyhä.*

*Kuin äiti, mi tuhlaajapojastaan
hyvää uskoo ja toivoo aina,
minä myös, että kankaan valmiiks saan
suven suurena sunnuntaina.
Ja silloin hyvänsopu siloittaa
tien kirkolta Räyrinkihin.
On Sillanpää liki Salmelaa,
lyhyt matka vaikkapa mihin.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69], maalaus Leena Salmela: Karjalankoski

Julkaistu muun muassa Keskipohjanmaa 28.6.1930, Perhojokilaakso 5.11.1992

11 SIPONKOSKEN MARSSI

*Lennä laine Siponkosken,
juoksu joen kahden!
Täällä yhtyy Polson vedet
vesiin Haukilahden.*

*Aalto toisen vastaanottaa
aina avosylin.*

*Miksis miehet eri mielin
jakaantuvat kyliin?*

*Kaikki tääll' on samaa vettä,
yhtä arvokasta.*

*Miksei sama veivoittaisi
myöskin ihmislasta?*

Alfred Salmela (1897-1979) [69]

Julkaistu muun muassa Keskipohjanmaa 28.6.1930, Perhojokilaakso 5.11.1992

12 KIRKONAUKEAN TERVEHDYS

*Kulkija, ken sinä lienetkin,
nosta katsees, silmäsi luo
ylitse valtavan laakson tään.
Näetkö pellot ja ladot nuo?*

*Valtava viljelysriikkaus
tarjottimella sun eessäsi on.
Talojen ikkunat kimmeltää
kullassa ilta-auringon.*

*Tämä on teatteri Olympian.
Lehteri kohoaa Kainuuseen,
Pappila puhujakoroke on,
Heikkilä lukkari urkuineen.*

*Tämä on kirkonkylä tää.
Uljasta niin ei toista lie.
Tervetuloa, kulkija, kun
matkossi Vitelen maille vie.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69]

Julkaistu muun muassa Keskipohjanmaa 28.6.1930, Perhojokilaakso 5.11.1992

13 VANHA LAULU RÄYRINGISTÄ

*Ahon lapset laulakaa
Herrosen halusta soittakaa
Viekää kiitosta Kirssille
kuninkaalle Jöösille
Nuotta-Mikon autuudesta puhukaa
Ryti-Juhan arvosta kerskatkaa
Sanokaa Salamelan Jaakko tuharille myös
Että menis Asunkankhashen tulevaks yöks.*

Sävel sama kuin Jumalalle veisatkaa, Sioonin kanteleesta.

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

Laulun toinen versio:

*Ahon lapset laulakaa
Herrosen hyvästä halusta.
Ryti-Mikon autuutta saarnatkaa,
Nutta-Aapan uskosta puhukaa.
Viekää kiitosta Kirssille,
kuninkaalle Jöösille.*

Seppä-Erkki Salmela (1911-78)

Julkaistu muun muassa Perhonjokilaakso 02.06.1988.

14 PULKKILAN KOSKEN VALITUS

*Verot pois,
verot pois.
Ken itse ne kuokalla maasta kaivaa
ken uudet pellot kuokkii ja raivaa,
se tietää,
se tietää,
miltä tuntuu huuto tuo.*

*Ah, jos ois,
Ah, jos ois,
nääh peltomme vanhaa multaa syvää
niin väkevää, kivetöntä, syvää
kuin kirkon,
kuin kirkon,
kuin kirkonkylän maat.*

*Täällä on,
täällä on
taas olomme osaton orpolasten,
on kaukana kaikki muita vasten,
on lääkäri
ja apteekki,
kirkko ja hautuumaakin.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69] vuonna 1930.

Julkaistu muun muassa Perhojokilaakso 7.7.1988

15 RÄYRINGIN JÄRVEN ITKU

*Minä tahtoisin veteni vuodattaa
läpi soiden Vitelen jokeen.
Niin ennen tein, mutta myöhemmin
sai tielleni rahkatokeen.*

*Minä kuulun laaksoon Vitelen,
mutta siellä ei sijaa suoda,
Minut työnnetään pois ja Kruunupyy
saa siksi mun veteni juoda.*

*Olen keskus mä koko Vitelen,
sen sydänkin oikeastaan.
Mulle kuuluisi kirkko ja keskus muu,
vähä mulla on ainoastaan.*

*Ja jos joskus puoltani pitelen,
saan nurkkapyytteistä soimaa.
Siks yhteistoimeen Vitelen
ei mull' ole täyttä voimaa.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69] vuonna 1930.

Julkaistu muun muassa Perhojokilaakso 7.7.1988

16 LASTEN LEIKINLUKU VETELISTÄ

*Wenäläinen verikoira
tappoi viisi veljeäni,
poikaa seitsemän sedältä.*

*Aikoipa tappa minunkin,
päistärkokhon tulta tippu,
aita kaatu kahen puolen,
kuusikko kuureks muruks,
kaheksas kappalheeks.*

Minä kangasta karsihan.

Kangas minulle käpin antoi.

*Käppi minun tielle toi,
jossa näin emännän leipovan,
miniän silittelevän.*

Miniä minulle kakun kainalhon.

Minä kakun kalamiehelle,

Minä kalat riihimiehelle,

Minä jyvät sialle,

Minä kinkun mariamiehelle,

Minä mariat suutarille,

Minä kengät koppelolle,

jolla lensin saksanmaalle.

Tapasin siellä uuden talon,

periseinä peuranluista,

takaseinä tammanluista.

Katto kullalla kuvattu,

pöytä hopealla hovattu.

tappoi isän, tappoi äidin,

lasta kuusi kummiltani

minä pakoon päistärkokhon,

minä airalle kamahin,

minä kuusikhon kupsahin,

seittemäs seiphääks,

tie minun taloon vei,

tyttären taputtelevan,

kalamies minulle kaloja.

riihimies minulle jyviä.

sika mulle puolen kinkustansa.

mariamies minulle marioja.

suutari minulle mustat kengät.

koppelo mulle siivet antoi,

jossa oli sivuseinät sirkanluista,

oviseinä orhinluista,

rahi raurasta rakettu,

17 **LASTEN MEIJERILAULU**

*Ja ei ole enään Räyrinkisä
markat ahtahalla,
ko Salamelan rannasa
[meijeri](#) pyörii
silinterirattahalla.
Ja emännät ne haukkua nalakuttaa,
että piikat on herrasia,
ko on meijäri sintua toopisa
ja silakat on keltasia.*

Lähde: [D] [Vanhaa Räyrinkiä](#), 1994, Räyrinki-seura, ISBN 952-90-6085-8

18 ARVOITUKSIA

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

18.1 Kumman ottaisit I

*Kumman ottasit itsellesi
Lepikössä lepääväisen tai
Kuusikossa kupsaavaisen.*

18.2 Kumman ottaisit II

*Kumman ottasit itsellesi
Kiven välissä kiiltäväisen
tai airan ravosta katsovaisen*

18.3 Kumman ottaisit III

*Kumman ottasit itsellesi
Kuopallisen kuolheita eli
Farillisen makkaroita*

18.4 Arvoitusten selitykset

Kumman ottaisit I: lepikössä lepääväinen on käärme, kuusikossa kupsaavainen on orava.

Kumman ottaisit II: Kiven välissä kiiltäväinen on käärme, airan raosta katsovaisen on tähkäpää.

Kumman ottaisit III: Kuopallisen kuolheita on kopallinen nauriita, farillisen makkaroita on vadillinen käärmeitä.

19 NUMEROLORU

Kello yks. Muna kyps

Kello kaks. Kanan laps

Kello kolome. Kanin polovi

Kello neljä. Neulan silimä

Kello viis. Witohan

Kello kuus. Kutohan

Kello seittemän. Seppä pajhan

Kello kaheksan. Kaupan vappu

*Kello yheksän. **Ylisen kymmen***

Kello kymmenen. Kynttilä pöydälle

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922.

20 ISON VIHAN AJOILTA

Ei voi sanoin selitellä *Eikä kielin kertoella*
Päiviä pohjolan poloisen *Aikoja Ison Vihan verisen.*
Sorti silloin Suomeamme *Wenäläinen veren juoja*
Kaatoi kansaa kankahille *Rannoillamme rakkahilla*
Virtas veri viattoman *Mailla sulo Suomen silloin*
Kahdestoista Kaarle kyllä *Suojella koitti Suomeamme*
Mutta miekka hänen miesten *Joutui valtaan venäläisten.*
Nytpä ryssät ryöstelivät *Talot tuleen tallasivat*
Syöksi kansan surmansuuhun *Sai sulo Suomen surkiaksi*
Ajan aivan kauhiaksi *Wei väen vangiks Wenäjälle*
Tappoi toiset tanhuville *Lapsia rinnasta ripusti*
Watsast' seläst' seipähäisiin *Söipi lasten lihaa.*
Pakoon kansaa paljon lähti *Rikkaat riensi ruotsin maalle*
Köyhä kansa kankahille *Muutti maille metsäsille*
Kauvas pako pirttisille *Ettei vieras venäläinen*
Taitais tulla tappamahan *Pahojansa ryöstämähän.*
Kulki kasakoita kaikkialla *Jotka juuri julmimmalla*
Poltti talot tavallansa *Murhas miehet miekallansa.*
Nyt kun niitä muistelemme *Suru mielin aattelemme*
Ison vihan verisyyttä *Suomen kansan kestävyyttä*
Sissienkin sitkeyttä *Niin pätevästi päättelemme*
Ettei sorru Suomen kansa *Joka juuri voimallansa*
Luojahansa luottamalla *Kesti vainot verisetkin*
Sodat suuret surkiatkin *Kovan kohtalons' koitoksen.*

Alfred Salmela (1897-1979) [69] keräsi 1900-luvun vaihteessa Keski-Pohjanmaalta, SKS:n kansanrunousarkisto 1922. *

21 RUNOJA SUKULAISISTA

21.1 Alahfree tulee!

Alahfree tulee!

Kylän akat huusivat

ja juoksivat hätänsä kanssa

talosta taloon.

- Alahfree tulee!

Pantiin pystyyn työnjako:

[Kasperilta](#) syötetään,

[Leanterilla](#) saunotaan

ja [Martintuvalle](#) yöksi.

- Sinoot kyllä parempi keittäjän ... ?

- Meillä ei voi kortteerata

ko perunansiemet on

vielä pitkäsäkamarisa.

- [Männiköntuvalla](#) olis sauna ja

vissakki jo valamhiina ... ?

- Panhan Alahfree ja Elna porstukamarhin

jos [Laina](#) tulee helluntaiks kotia ...

- Kuka tuo Alfred on?

silakkakauppias kysyi ovensuusta.

Emännän nuppineula kolahti lattialle.

Taitelija [Leena Salmela](#) isoisänsä veljestä kouluneuvos [Alfred Salmelasta](#), suuri salmelalainen kulttuurivaikuttaja, jonka vierailut kotikylässä olivat aina suuri tapahtuma. *

21.2 Taistolle

Tätä hetkeä unohtaa ei saata,

vaikka välillämme

on monta maata.

Matka ei voi meitä erottaa,

eikä rakkauttamme verottaa.

Siitä on viisikymmentä vuotta,

*kun äiti Sinut ilmoille päästi,
oli ajat kovat,
vastassa oli, pelot, puutteet, sodat.*

*Kaurarieskaa, ruisleipää,
Salmelan hallaisilta Kytömailta.*

*Siellä varttui poika
varrelta vähäinenkin
kasvoi mieheks, hoikaks, pitkäks,
tuli komiakin 'kappas'
vaimoksensa Leenan
Kokolasta nappas.
Lapsia heille tuli monta
vallan verratonta.*

*Vaan merten taakse miehen mieli,
vaik' ei hältä sujunut englannin keli.
niinpä hän kotinsa laatikkoihin pakkas,
Korson, Suomen, taaksensa nakkas,
Australiaan perheen kuskaa,
siel' on miehellä, työtä, hikeä ja tuskaa.
Vaan kutsumus oli Sulla
paimeneksi, papiksi tulla.*

*Kyyneleitä valui kaarelle elon,
saimme elää kanssasi, tuskan pelon,
tuli halvaus, tuli leikkaus.
Aikasi ei ollut lähteä.*

*"Eloa on paljon työmiehiä vähän"
Jumala tarvitsi sinua työhön tähän.*

*Emme juhlapäivänäsi voi olla läsnä,
tulee onnentoivotukset tässä
tervehdykset koti-Suomesta,
jossa olet elänyt elosi huomenta.*

*Taivaan Isän varjellusta,
suojelusenkelien parvellusta poluillesi,
perheellesi, kodillesi,
toivomme ja toivotamme.*

Pirkko-Liisa veljensä [Taisto Salmelan](#) 50-vuosisyntymäpäivän kunniaksi.

21.3 Taiston muistotilaisuudessa 20.8.2008

*Salmelaan, varrelle Perhonjoen,
Isä Martti yhteistä pesää rakenteli.
Äiti Laine esikoista odotteli.
Viel oli kehto tekemättä,
jossa lasta lullutella.*

*Vaan toisenlainen oli läksy
kävi sotahan käsky,
puolustamaan isänmaata
kotiin paluuta ei voinut taata,
oli vain huokauksia, rukouksia
Herran puoleen, "pidä meistä huolta."
Siellä Kasperitutan ja Fiina-mummon
oikeanpuoleisessa peräkammarissa
näki poika päivänvalon.
Isä taisteli "siellä jossain,"
sinne viesti hitaasti kulki,
hän kirjeen poveensa sulki,
saaden voimaa taistoonsa.
Niinpä poika kasteessa Taisto nimen sai.*

*Perhe kasvoi parivuosin,
pienenä jo miehenalku
huolta piti pienemmistä.
Vartta kun lisää karttui
alkoi peltotyöt, hän auraan tarttui.
Työtä ei poika pelännyt
hän vähän vaille viisitoista
oli Perhon metsässä savotassa,
puuta kaatui päiväsellä,
illalla kotihin pyörällä polki,
aamun valjetessa poika jo metsässä oli.*

*Rippikoulun jälkeen nuori
Kaustiselle opistohon meni.
Siellä vuoden opiskelu aika
oli henkisen kasvun paikka.
Jumalan voimakas kutsu*

*sai hänelle kirkastaa
Olet Jeesuksen oma,
hän sinua rakastaa.*

*Sitten seuras Kansankorkeakoulu ja
opinnot nuoriso-ohjaajaksi.
Katsottu oli valmihiksi tyttö kaunis morsoksi,
oli aika kirkonkellojen hääkutsua soittaa.
aittäriita kuului lupaus tahdon,
myötä- ja vastoinkäymisissä rakastaa.
Marja-Leenasta hän hyvän vaimon sai.*

*Työn haut oli edessä,
Marja-Leena kulki perässä,
kuin vana vedessä.
Ensin Vanajalle, sieltä Hattulahan
Marja tyttö syntyi siellä.
Isompahan asuntohon oli mieli,
Kohta oltiin Korson tiellä,
Jokisuulta löytyi tilavampi koti,
Marja seuraksi sai Tapion ja Riikan*

*Lapsiamme kasvattelimme,
toisissamme kyläilimme.
Toitte viestiä uutta.
Oli tullut kutsu Australiaan
ja sitä aioitte noudattaa.
Tavarat vain pakettiin,
valtameren yli lastattiin.
Mukaan lähti isä, äiti, kolme pientä lasta,
Riikka kymmenen kuukautta vasta.
Herra meistä huolen kantaa,
kun perheen hänen käsiin antaa.*

Veljemme poismeno tuli yllätyksenä, vaikka tiesimme hänen sairaudet. Hän ei valittanut, oli tyytyväinen ja otti päivän kerrallaan lahjana. Samoin Marja-Leena hoivasit Taistoa, et valittanut, aina oli kaikki hyvin. Teidän avioliitossa aisti rakkauden ja välittämisen myötä ja vastoinkäymisissä. Sinulla ja meillä on ikävä Taistoa, meitä lohduttaa Taistolta on vaivat poissa. Hän on muuttanut Jeesuksen veren turvin taivaaseen, siellä saamme tavata toisemme.

Pirkko-Liisa Kytölä

21.4 Kultahääparille

*Asui tyttö Karjalassa, sievä, sorja
Koivistolla, rannalla koivikossa.
Siel ol neitojen hyvä olla
meren loisketta kuulostella.*

*Vaan tuli tulta tuppuraista
idästä naapurista.
Kodit konnut veivät,
lapsosilta maidot, leivät.*

*Paloi rakkaus Kirsti neidon sydämessä,
piilossa palttina paidan alla.
Sitä onnea kukaan ei viedä voi,
rakkaus yhteistä laulua Heselle soi.*

*Vei Hese neitonsa sotasaaliinansa,
Multialle Vehkoosehen.
Siellä kurkihirren alla
kasvoi perhe oma.*

*Lasten kasvun myötä
huoli painoi tulevasta,
mistä löytää ansiota, työtä.
Oli Hesen vuoro jättää
Vehkoon polut ja
leikkipaikkain kolot.*

*Perheinensä mies Etelähän lähti,
sinne suvun, juurens jätti.
Kellokosken keskustahan
laittoi talon oman,
sinne saattoi lapset, vaimon soman.*

*Yhteiseen elonkirjoon mahtuu
huolta, kyyneleitä.
Rakkaus, tuki toisen olkapään
kyynehelmet himmentää.*

*On Teillä ollut
pitkä yhteinen taival,*

*hellyydellä hoidatte toistenne vaivat,
hyväillen kutreja, elon vaalentamain.*

*Teille toivomme, paljon yhteisiä,
rakkaita päiviä lisää,
terveyttä, pitkää ikää,
siunausta Luojan Suuren.*

*Kuusitoista vuotta saitte vielä
työn touhussa jatkaa matkaa.
Kunnes yön saapuessa Kirstin
voimat uupui, nukuit uneen ikuiseen,
Hän taivaassa siellä soittaa
Pikku-Mirjan kanssa kanneltaan.
odottavat meitä sinne saapumaan.*

Pirkko-Liisa Kytölä

puolisonsa Jaakon vanhemmista Hese ja Kirsti Kytölästä 25.11.1992. Viimeinen säkeistö lisätty 3.4.2009

22 ALFRED SALMELAN RUNOJA

22.1 Runo opettajille

*On sinulla suurin valta,
mikä ihmisen milloinkaan.
Sait tehtävän taivahalta:
kudo kohtalo synnyinmaan!*

*Ei nää sitä silti kukaan,
ja suurin onnesi on,
jos joudu et muiden mukaan
oman kunnian kantohon.*

*Jos johtaa työhösi tähän
sua sydämen vaatimus,
oma kunnia liian vähän.
On suurinta - unhoitus.*

Alfred Salmela (1897-1979) omisti runon opettajille jäädessään eläkkeelle 1964 ja saadessaan professorin arvonimen tasavallan presidentiltä.

23 ANTTI JALMARI SALMELAN (1889-1980) RUNOJA

Löydä Antti Salmelan runoja julkaisematta jääneestä runokirjastaan: [S-D-1004](#). Taitelija Leena Salmela, Antin läheisin sukulainen ja veljen pojantytär, ryhtyi järjestelemään kirjan julkaisua postuumisti, mutta kirjahanke jäi kesken.

23.1 Elämän keväässä (V luku, sivut 126-150)

23.1.1 Muistatko vielä?

Muistatko vielä lapsuuden armasta aikaa,

Jolloin kirkkahin silmin

perhosen perässä juokset,

nurmella nuokkuvan heinän,

seurassa sinisten kelloin

ja valkeiden kieloin.

Muistatko – kuinka pienoisin

lapsen pyörein käsin

tartuit riemuiten

punaisen ruusun hehkuvaan kukkaan?

Muistatko – kuinka sen

terävä piikki kätesi verille raastoi?

Muistatko –

miten sinä silloin itkit

- lohduttomasti?

Hyvä oli silloin

äidin lempeään syliin

painaa pää ja itketyt silmät,

tuntea hiuksilla

lempeän käden suloinen hively,

nukkua punottavin poskin

armahan äidin

povea vasten.

Maailmalla toista on

suureksi tultua lasten.

- Sumenee silmien kirkkaus,

poskien punerrus raikas

- maailman markkinateillä,

elämän vierailta veräjillä.

*Jokaiseen elämä
sinetin syyttävän painaa,
jokaisen sydämeen salaisen
surujen okahan tunkee.*

*Tuskinpa kukaan
lapsen kirkkaita silmiä
hautaan vie?
Hyvä on joskus
muistella vielä mennyttä aikaa.
Itkeä elämän tuskaa
kuivin silmin,
ja kuvitella olevansa
iso lapsi,
jolle on pahoja oltu.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivut 126-128

23.1.2 Pikkuinen poika

*Pikkuinen poika ja punainen tukka.
Muistatko entistä aikaa?
Kilvan kun piilohon juoksimme kerta
varjoista kaupungin laitaa.
Kyyryhyn kävimme pensahan taa,
poskea kosketti kostea maa,
ja ylhäällä lauleli leivo.
Pikkuinen poika ja punainen tukka
suureksi nyt jo on saanut.
Reippahat retket, ja hilpeät hetket
- vuosia sitten jo laannut.
Muistoissa ne vielä kangastaa,
keväällä kukkiin kun peittyi maa,
ja kaipuuna kummana kutsuu.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 129

23.1.3 Kaksi vuodetta

*Kului päivä, ehti ilta tulla,
syttyi valo mökin akkunaan.
Ryysyiselle olkivuotehelle
laittoi äiti lasta nukkumaan.
Kova vuode, risa peitto yllä,
jäiset ruusut piirtyi akkunaan.
Onnellisen hymyhuulin heljin
löytää lapsi sadun ihmemaan.
Nukkui poju monta, monta yötä
-äiti uupui multaan kirkkomaan.
Vieraan veräjille orpo eksyi,
etsi kotoa ja onneaan.
Kului päivä, ehti ilta tulla,
tulet syttyi moneen akkunaan.
Turhaan onnellista unta etsi
poika loistavista huoneistaan.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 130

23.1.4 Pikku Marja

*Äidin pikku Marja sairastui,
kera sinikelloin kuihtuvaisten.
Haihtui punaruusut poskipään,
uupui elon leikkiin lapsukaisten.
Äiti armahansa vuoteeseen
hellin käsin kantoi kuumeisena,
valvoi yötä monta rukoillen,
tuska rintaa kiersi polttechena.
Uudenvuoden aamu viimein sai,
nukkui pikku Marja – Enkeliksi
muuttui taivaan kukkatarhoihin
- Murhe äidin puhkesi kyyneliksi.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 131

23.1.5 Perttilän Vilho

*Perttilän Vilho reipas poika
Toivonliiton mies.
Löysipä kerran kanisterin
- Mitä tällä liesi?
"Varpusen" suusta korkein nappas,
viinat maahan laski.
Nytpä on vallan tyhjillänsä
juopon viina-aski.
Näinhän se Vilho ohjeet kauniit
Toivonliiton täytti.
Vieläpä muille jäsenille
esimerkin näytti.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 132

(Muistorunot)

23.1.6 Alli tyttö

*Pieni tyttö tylleröinen
Jussilan on Alli.
Toivonliiton nuorin kuopus
reippauden malli.
Sukkelahan suksi suilaa
Alhon kouluun aina.
Eipä Alli tyttöstämme
murhe moinen paina.
Kirkkahina silmät loistaa
aamun auteruutta.
Ilomielin Alli astuu
kohti päivää uutta.
Päivää jolloin raittiina on
koko Suomen suku.
Jolloin kolme miljoonaa on Toivonjoukkoin luku.
Siihen pieni Alli uskoo,
siihen toivoo, luottaa.
Naurusuin ja punaposkin
uutta aikaa nuottaa.
Tää on pienen Allin usko
horjumaton aivan.
- Kyllä Isä taivahinen
siunaa työmme vaivan*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 133-4

(Muistorunot)

23.1.7 Irjan ystävät

*Irjalla monta on ystävää
Mirkku, Tessu ja Maikki.
Koulua käydessä seurana Pentu
tarhassa kanat on kaikki.
Läävässä ammut a röh, röh possut,
vasikka karsinan puolla.
Kaksi on virkkua varsaakin vielä,
Polle on pellolla tuolla.
Irja niin hellien heitä hoitaa,
heinät ja suurukset suapi.
Kaikki ne iltasin Irjallensa
hyvällen kiitoksen tuopi.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 135

(Muistorunot)

23.1.8 Pauli ja varsa

*Pauli on pyöreä poskinen poika
iloinen, reipas ja soma.
Seurana suloinen sisko on hällä
- tallissa varsa myös oma.*

*Lysti on liukua varsalla tiellä,
ajella naapurin luokse.
Yrjö ja Pentti on vastassa siellä.
Hei, hei, mun varsani juoksee!*

*Toini se vieraille kahvia kaataa,
Vilho vie varsalle vettä.
Hangella kisailee keväinen tuuli
- päivä luo kimmellettä.*

*Kotihin Pauli jo varsalla ajaa,
siskopa hällä on myötä.
Hyvästi Yrjö, ja hyvästi Pentti!
Hyvästi – hyvää yötä!*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 136

(Muistorunot)

23.1.9 Prinssi ja prinsessa

*Oli kerran prinssi ja prinsessa
Oli prinssillä valtakunta.
Vaali prinsessa ruusuja linnassa,
näki prinssistä öisin unta.*

*Ajoi prinssi roiseella ratsullaan,
näki maita ja markkinoita.
Liinaharjainen orhinsa kiidätti
kohti linnoja, ruusustaita.*

*Oli viimein porteilla linnan sen,
missä prinsessa satuun luotti.
Siinä hyppäsi ratsailta sukkelaan,
liinaharjaisen orhin juotti.*

*Tuli linnan kaivolle prinsessa,
kulta kiulunen kainalossa.
Satakielinen se soitteli muurilla,
lensi perhonen ruusustossa.*

*Astu prinssi kuninkaan salihin,
pyysi vaimoksi Ruusurinnan.
Hymys valkeahapsinen kruunupää
- Saat prinsessan ihanimman.*

*Meni prinssi prinsessan noutohon,
vaali prinsessa ruusujansa.
Käsivarsille prinssi tuo uljahin
nostti satujen prinsessansa.*

*Lensi ratsu, sylissä prinsessa
oli satujen sankarin nuoren.
Vei laukaten ratsu nyt prinsessaa
linnaan, huipulle kaukovuoren.*

*Siellä eli prinssi ja prinsessa,
hoiti prinsessa ruusujansa.*

*Alla valkean kukkivan jasmiinin
prinssi soitteli huiluansa.*

*Pian prinssi huilunsa heitti pois,
kovin kaipasi maailmalle.
Oli liiaksi ruusujen tuoksua
- Lähti retkelle riemuisalle.*

*Kävi pieni prinsessa itkemään,
kukki tarhassa ruusua monta.
Oli vajenneut lintujen laulelo,
kaikki säälivät onnetonta.*

*Kuoli prinssi matkalla maailmaan,
kuinka toisen ois voit olla?
Kävi prinsessa ruusuja vaalimaan
linnan puistossa nurmikolla.*

*Satu loppuu kohta ma luulen kai –
minä viimeistä sanaa mietin.
Pikku prinssi ol' polvella prinsessan
kun mä linnassa juhlaa vietin.*

Antti Jalmary Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 137-9

23.1.10 Hiiri

*Hiiri juosta hissutteli,
ehkä lihaa haistoi.
Äiti hääri keittiössä,
makkaroita paistoi.*

*Hiiri ehti illan suussa
makkaroita maistaa.
Kissimirri viiksiniekka
hiiren hajun haistaa.*

*Lyhyehen laulu loppui
hiirirukan ihan.
Kissi pisti poskehensa
makkaran ja lihan.*

*Sitten hyppäs' uunin päälle,
viiksiänsä nuoli.
Kehräs hartaan univirren
- hiiri, hiiri kuoli.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 140

23.1.11 Helsingin matka

*Matkustimme Helsinkiin,
jaa, joo, niin Helsinkiin,
ja mentiin Kinopalatsiin
- Ohoh, jopa jo!*

*Espiksellä kuljettiin,
jaa, joo, niin kuljettiin,
ja noustiin Lasipalatsiin
- Ohoh, jopa jo!*

*Haavisamandaa katseltiin,
jaa, joo, niin katseltiin,
ja melkein mentiin Kappeliin
- Ohoh, jopa jo!*

*Haaksirikkoa tutkittiin,
jaa, joo, niin tutkittiin
ja tähtitorniin kiivettiin
- Ohoh, jopa jo!*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 141

23.1.12 Tikka

*Tikka se kapsutteli nokallaan
metsässä lahoa puuta.
Koivu se virkisti mahlalla
kuivaksi käynyttä suuta.*

*Monta on puuhaa tikalla,
pesän kun pitäisi laittaa.
Jouhet ja untuvat huolella
pesäänsä somasti taittaa.*

*Lastuja lenteli nopeaan,
taajaan heilahti noukka.
Päässyt ei piilohon pimentoon
eestänsä yksikään toukka.*

*Pesänsä valmiiksi saatuaan
hiljaa hyppeli puulla.
Tarkkana taloa vartioi
pyöreän ovensa suulla.*

Antti Jalmari Salmela 1889-1980 [359]

V Elämän keväässä, sivu 142

23.1.13 Leikkivät lapset

*Katu akkunan alla on ahdas,
siinä lasta kaksi nään.
Päiväkullassa kimmeltävässä
kevätpuroa leikitään.*

*Valkokutriset tuulessa liehuu,
kovin harras leikki on.
Minä naurua niukasti kuulen
pihaportilta kartanon.*

*Siinä auruja jäähän he kaivaa,
vesi virtaa purojen.
Kaksi pellavapäätä niin somaa
tosi arvoja kauneuden.*

*Sitä hetkeä vuottelen usein,
koska saapuu lapset nuo.
Hymyhuulilla, kirkkahin silmin
sadut mennehet mieleen tuo.*

24 TAITEILIJA LEENA SALMELAN RUNOJA

24.1.1 Erämaavalssi

*Tuuli ajaa rantaan.
Siihen sitten jää.
Kuohu hukkuu sanaan,
- se on elämää.
Valkopursi soutaa
kohti valkamaa.
Ulapalla joutaa
aika uinahtaa.*

*Joutsenparvi palaa
rantakaislikkoon.
Kettu hiipii salaa
tervelepikkoon.
Rantapolun luota
hirvi pakenee.
Katsellessaan tuota
mieskin hymyilee.*

*Pursi lipuu hiljaa
venelaituriin.
Rannan niittyviljaa
kasvaa rinteisiin.
Savusaunan tuoksu
leijuu portaille.
Niinpä päivän juoksu
päättyy lauteille.*

*Illan usvaan uiden
tienoo hiljenee.
Myöskin lailla muiden
käki vaikenee.
Aurinko jo painuu
ikimetsän taa.
Hetkeksi taas uinuu
taivas sekä maa.*

Leena Salmela 2.7.1996

25 PIRKKO-LIISA KYTÖLÄ OS SALMELA

25.1.1 Lappimme

*Kaunis on karu
Lappimme.
Kauniit on sinun
vuoresi rinteet
min kaikuna
äänemme kiirien tuo.
Kauniit sinun puhtaat
vetesi, purosi
mist kulkija jajanoonsa
vettä juo.*

*Niin koskematon
on seutu tää,
porotokan juosta,
joutsenparven lentää
taivaan sinen alla.
Sinirinnan sirkutella,
Kuukkelin kuikahdella,
Riekon rientää pesällensä.*

*Kelottuneet metsän puut
kertovat kieltä omaa.
Ajankulun, metsän rauhan,
Kanervan tuoksun rämeHELLä,
Lakan kukat mättähällä.
Lapinvuokot kruunaavat
karun erämaan*

*Kaunis olet sinä Lappi.
Ihminen älä riistä
sitä sinulta.
älä riistä rinteitäsi,
älä valjasta koskiasi,
anna Ounasjoen vapaana juosta.*

*Kertoa kieltä omaa
polvesta polveen.
Kaunis maa, erämaa
on meidän käydä.
Siis luontoamme kunnioittakaa
näin säilyy lapinmaa*

18.6.-90 Karppijärvellä Pirkko-Liisa Kytölä

25.1.2 Purteni elonvirrassa

Purteni elonvirrassa

*Elämäni mitä se on
Onko se kuohuva koski,
joka kiireesti virtaa pois,
laskee tyyneen suvantaan,
jatkaa mereen aavaan rannattomaan.*

*Kuka on kapteeni eloni kirjossa?
kuka johtaa purteni yli kuohuvain vetten?
Toivon, pyydän, rukoilen
Luojani Isäni Taivaan,
ole kapteeni, purteni heikon aivan.
Muuten kestä se ei,
hukun kuohuissa kosken.*

*Voitko Isäni Taivaan
vielä purttani luotsaa?
vaikka Sinut kieltänyt olen,
en tunnustanut, ohjaajakseni laivan.
Minä hukun,
auta ja anteeksi anna,
ja purttani kannan.*

*Edessä majakka siintää, ja kuulen
"Minun armossani on sinulle kyllin"
Se on ristinpuu, Vapahtajani,
Sinne saan syntini kantaa,
Hän kaikki ne anteeksi antaa.
Kiitos armosta tästä.*

Taivas satamaan purteni vie.

Pirkko-Liisa vuonna 1988

Salmelan runo ja loitsukirja

Valikoima salmelalaisia runoja, sanontoja, lauluja ja loitsuja
